

Lieve mensen van de Kerstnacht, hier of thuis - vanavond verbonden in Gods liefde,

In de 6^e eeuw vóór Christus sprak de Chinese wijze Lao Tse: ‘Het is beter een kaars aan te steken dan de duisternis te vervloeken’.

Dat is wat we vanavond door hier samen te zijn proberen te doen. Want er is zoveel duister dat onze wereld verstikt. Toen ik van de week over deze preek begon na te denken, kwam het bericht over de schietpartij in Praag net binnen, met 14 doden. En ik had al zo’n lange lijst van wat je dagelijks naar de keel grijpt: de hel van Oekraïne, de slachtpartijen in Israël en Gaza...

En dan zit ieder van ons hier ook met eigen verdriet, met een lege plek, met ziekzijn, met ruzie, met zorgen, teleurstelling of tegenslag.

Kun je dan vrolijk Kerstvieren? O zeker, dat kunnen we. We kopen in en we nodigen uit, dat kunnen we. ‘Even geen ellende, even vergetelheid’. En voor u, die hier gekomen bent, is het: even schuilen in dat oude verhaal over licht en hoop, over engeltjes en een kindje geboren, en even lekker zingen en dan aan de glühwein. En door de donkere nacht naar onze huizen.

Maar is dit alles hier dan niet *meer* dan ‘even vergeten’? Is Kerst dan niet méér dan ‘even ontsnappen’? Zou dat niet *te weinig* kunnen zijn?

Is het niet zo dat we van Kerst vieren - en dan bedoel ik niet alleen deze dienst maar ook het samenzijn rond een tafel met eten en drinken - is het niet zo dat we van kerst vieren nét iets méér verwachten? Dat er aan die tafel iets zinvol gebeurt, iets zinnigs gezegd wordt, dat mensen elkaar met *nieuwe* ogen bezien, hun hart voor elkaar openen, relaties herstellen of verbeteren, de onderlinge band versterken, het leven *lichter* maken?

En zo ook bij dat oude verhaal hier in deze kerk: is het misschien *meer* dan een oud verhaal om in te schuilen, *meer* dan ‘herdenken’ dat Jezus 2023 jaar geleden geboren werd?

Kan er een *kracht* zijn in dit verhaal, die *dóór* dit verhaal *wérkt*? Waardoor je die geboorte *toen en toen* kunt zien als een geboorte in het *hier en nu*, deze nacht, bij al het verdriet? Kan Gods liefde *toen* geboren in Jezus, nu, opnieuw, geboren worden in ons *eigen* leven?

Zodat dat u en ik - onze levens - *zélf* nieuw geboren worden? Dat we *voor elkaar* nieuw geboren worden, om te ontdekken *wie wij voor elkaar kunnen zijn*? Om het leven *sámen áán* te kunnen en het samen te redden?

Is het verhaal over die geboorte ‘uit den hoge’ misschien *werkelijk* dat Gods liefde ons hier beneden zoekt? Een relatie met ons wil, om onze onderlinge relaties te helpen versterken?

Gaat het hele Kerstverhaal misschien over de *verbinding* tussen Gods kracht en onze onmacht? De verbinding tussen ‘bovenmenselijke’ liefde en ons onvermogen elkaar een beetje lief te hebben? Het met elkaar uit te houden, een ander iets te gunnen?

Ofwel: Heeft de *aarde* niet de *hemel* nodig? Zoals een hand de uitgestoken hand van een ander?

Hebben *mensen* misschien *Gód* nodig om boven zichzelf uit, voorbĳ hun egocentrisme - hun 'iktatuur' las ik ergens - het bestaan van een ànder lief te hebben? Zouden wij niet eens moeten erkennen dat wij niet zélf de hoogste instantie in ons leven en omgeving zijn? Dat er boven al onze meningen en oordelen *uit*, er nog een *àndere* macht, een hogere macht van *liefde* bestaat?

Dat boven onze platvloerse leefwereld, waarin we elkaar het licht in de ogen niet gunnen, nog zoiets als de dimensie van de *hemel* zou kunnen bestaan? Licht van bóven, zoals dat de herders omstraalt? En dat boven ons *eigen* hart nog zoiets kan zijn als het *hart van God*?

Maar ja, 'God': wie merkt er anno nu iets van 'Gód'?

Aan een rabbi werd door een leerling een vraag gesteld: "Vroéger waren er mensen die God van aangezicht tot aangezicht zagen. Waarom zijn die er vandaag niet meer?" De rabbi antwoordde: "Omdat vandaag niemand zich meer zo diep wil bukken" - .

Deze schitterende paradox is de kern van het Kerstfeest. Dat de *hemel* opengaat om ons met nieuwe ogen naar de *áárde* te laten kijken. Dat die hemel ook maar *eventjes* opengaat en dat de engelen daarna weer *wégggaan* en dat wij dan weer verder kunnen op onze aarde.

Zoals ook Psalm 113, die we net hoorden, Gód daarboven de hoogste lof toezingt - Halleluja, hij is hóóg verheven - om *vervolgens* te zeggen dat deze bejubelde Liefde *diep bukt* om goed te kunnen zien hoe het met mensen in de diepte gesteld is *én* hen daar ook *nabij* te zijn!

Die 'God' genoemd wordt in Psalm 113 is er eentje die zich *nĳét* verheven voelt. Het is een 'God' die niet aan mensen vraagt om hem in de *lucht* te steken. Die niet verlangt dat ze voor zijn verhevenheid buigen - zoals heersers als keizer Augustus dat verlangen. Die met deze naam zichzelf 'de Verhevene' laat noemen.

Nee, mensen mogen geloven dat God in hun leven *hier* bij hen is. Dat je kunt leren en ervaren wat *nabijheid* is. Om zo ook elkaar op aarde te steunen en te bemoedigen. Jezelf niet verheffen - de één boven de ander, maar *elkaar* helpen het te redden in het leven.

En als je daar dan over dóór denkt: misschien bejubelen ze deze God van menslievendheid dáárom zo 'hoog', omdat hij juist in de *diepste diepte* zo betrokken is met die liefde. Simpler gezegd: op cruciale momenten in je leven kun je ervaren dat je *gedragen* wordt. En dat we méér dan we van onszelf dachten een *ànder* kunnen helpen dragen.

'Ere zij God in de hóge en vrede op áárde, bij de mensen, hij heeft ze lief'. Dát zingt die Psalm.

'Van *boven*' - d.w.z. van *boven* ons verstand, *boven* hoe wij *denken* dat het gaat - komt sinds de Kerstnacht iemand ons redden, vertelt Lukas. Nou, wat zou dat wel niet voor hoog verheven figuur moeten zijn, denken wij dan?

Want ook de engelen beginnen met hoge woorden: heden is U de *redder* geboren, *Christus*, de *Heer* - toe maar - en dan ook nog *in de stad van David*!

Maar *wácht* even, zeggen ze dan: *dit* is voor jullie het teken: wat je zult moeten gaan zoeken en vinden, is een *baby*, in *doeken gewikkeld*, en die ligt in een *kribbe*, in een voederbak.

Ziet u, wéér die paradox: zoek het hoge in het lage; zoek het kostbaarste in het meest eenvoudige, want daarin hult het zich. Eén klein lichtpuntje in de duisternis van de wereld. Denk alles wat *wij* hoog, laag, groot, klein, belangrijk of onbelangrijk noemen, *andersóm!*

Eer God in de *hoge*, dan krijg je vrede op *aarde*. Licht en een paar bemoedigende woorden vanuit de hemel, worden menslievendheid en vriendelijkheid op *áárde*.

De Vlaamse psychiater Dirk de Wachter pleit voor zulke vriendelijkheid. Hij vertaalt die hoge liefde, naar *vriendelijkheid*. En deze vertaling lijkt me op grond van onze paradox zeer aan te bevelen! Zoals hij zelf zegt: ‘vriendelijkheid is geen *bijzaak*, maar *wezen*’. ‘Dankzij de anderen is de wereld dragelijk’.

Hij vraagt ons ook ons te realiseren dat ‘de *zórg* vragende *ánder* uit de hoge komt’. Dat heeft hij van de zeer moeilijk leesbare filosoof Levinas (‘lees hem niet’, zegt De Wachter). En die zegt hetzelfde als Lukas: ‘Uit de *hoge* komt iemand die onze zorg vraagt’.

En die daalt af in ons bestaan. Gewoon op *aarde*, gewoon in het dagelijks leven, duikt hij op of beter: duikt hij *onder*. Gehuld in de anonimiteit van armoede, zegt de Psalm, of bittere onvruchtbaarheid. In mensen die wel *nageteld* worden, maar die niet *meetellen*, zegt Lukas.

God *deelt* onze situatie. ‘*Jezus* stelt zich bloot aan alles waar *mensen* aan bloot gesteld worden’¹, zo is Gods liefde. Want ‘ieder mens is het zichtbare van God en God het onzichtbare van de mens’².

Ieder mens die hier beneden onze hulp vraagt - *komt* van *boven*: van boven onze greep op de dingen, van boven hoe wij het hébben willen. Zoals het kind van Kerst *vraagt* om zorg en aandacht, en juist *zó liefde geeft* en warme, echte, *medemensen* maakt van elkaar.

Je moet het gaan zien, je moet het wíllen zien, zegt de engel tegen herders. Herders uit *de stad van David* - niet *Jeruzalem*, waar hij koning was, maar uit *Bethlehem*, waar hij *herder* was.

Waarom herders? Herders *waken* in de nacht. *Waken* over wie bescherming nodig hebben in het open veld, onder een blote hemel - in het donker van het leven. Behoeden wie dolen in het duister, voor gevaar, voor roof en verscheurd worden in het leven. *Elkaar behoeden* - dát moeten we doen!

In zulke omstandigheden juist - en wie kent ze niet - wil Gods liefde geboren worden. ‘Het is beter een kaars aan te steken dan de duisternis te vervloeken’.

U ziet hier tenslotte een schilderij van Christian Rohlf: ‘Engel der Licht in die Gräber trägt’. De engel draagt licht vanuit de hemel tot in iedere diepte, ieder verdriet, zelfs in de diepte van de dood. *Zó* komt het licht - elke dag, voor u en voor mij. In dat licht mogen we nieuw geboren worden.

Eer zij God in de hoge en vrede op *aarde* bij de mensen - hij heeft ze lief! Moge het zo zijn!

Amen.

¹ Erik Borgman

² Irenaeus